

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Aktiv Landsbygd

INFORMATION TILL LANTBRUK OCH LANDSBYGD • NR 1 MARS 2015

Nyheter inför SAM-ansökan 2015

Datum och tips för en smidig ansökningsprocess

Läs mer på sid 3

Håll hästen frisk

Länsstyrelsen anordnar flera utbildningstillfällen inom friskvård för häst under våren

Läs mer på sid 17

Varg – Nytt revir etablerat vid länsgränsen

Ett vargpar har etablerat sig mellan Gnesta och Södertälje och för första gången på mycket lång tid kan Södermanlands län beröras av ett vargrevir där valpar kan födas till våren.

Läs mer på sid 10-11

Innehåll

Ledare	2
SAM-ansökningar.....	3
Skärpta krav för jordbrukarstöd.....	4
Informationsträffar.....	4
Stöd till unga jordbrukare	5
Nötkreaturstödet	5
Gårdsstödet 2015	6
Nya regler för betesmarker	7
Nya landsbygdsprogrammet	8
Arrendesyn	9
Producenter inom primärproduktion	9
Nyetablerat vargrevir	10-11
Demonstrationsodling av höstvetete	12
Vattenbrukets stödlanskap	13
Din lada - en plats för hotade arter	14
Natur- och kulturvärden på din gård.....	15
Kalva lösgående.....	16
Kalvens viktigaste måltid.....	16
Håll hästen frisk!.....	17
Kurser.....	18
Telefonlista	19
Mustig köttgryta.....	20

Stora Torget 13, 611 86 Nyköping
Tel 010-223 40 00. Fax 0155-26 71 25
E-post sodermanland@lansstyrelsen.se

Kommande nummer
Nr 2 juni 2015
Nr 3 oktober 2015
Nr 4 december 2015

Redaktion
Helena Larsson
Åsa Kuhlau
Monika Pettersson
E-post
AktivLandsbygd.Sodermanland@lansstyrelsen.se

Telefon
010-223 40 00

Layout
Länsstyrelsen

Tryck
Elanders Sverige AB
Omslagsbild
Åsa Kuhlau

Ulrika Lundberg
Landsbygdskontrollör
ulrika.lundberg@lansstyrelsen.se

Ledare

Startskottet har gått!

Nyligen gick startskottet för regeringens arbete med att forma den nya livsmedelsstrategin. Livsmedelsstrategin är en kraftsamling där regeringen tillsammans med aktörer inom hela livsmedelskedjan kommer överens om vad som behöver göras för att få hela matsektorn att lyfta. Den ska stärka och utveckla den svenska matproduktionen, skapa jobb och hållbar tillväxt i hela landet och framförallt ska den bli den färdplan som behövs för att öka den svenska livsmedelsproduktionen.

Det kan bli en av de viktigaste insatserna som görs för svenskt lantbruk på många år. Förarbetet gjordes inom visionen ”Sverige - det nya Matlandet” som var den tidigare regeringens arbete inom området. Det har starkt bidragit till det alltmer ökande intresset för svenska råvaror och lokal mat med alla dess mervärden som många nu uppskattar och efterfrågar. Livsmedelsstrategin ska vara klar våren 2016.

Konkurrenskraftsutredningen

Som underlag för det fortsatta arbetet med att forma livsmedelsstrategin ligger slutbetänkandet i den så kallade konkurrenskraftsutredningen ”Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring”. En hel del intressant och matnyttigt finns i utredningen som delats in i fyra fokusområden: Företagande, Regler och villkor, Kunskap och innovation samt Marknadsförutsättningar. Förslagen till åtgärder inom dessa fokusområden ska tillsammans bidra till målet om en hållbar, attraktiv och innovativ jordbruks- och trädgårdsnäring.

Utredningen slår fast att det finns goda förutsättningar för en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelsproduktion i Sverige. Det finns stora resurser av mark och vatten, forskning av god kvalitet och en stabil samhällsekonomi. Den svenska livsmedelsproduktionen kännetecknas av hög säkerhet och ett gott djurskydd. Det är ord som klingar positivt och får, i alla fall mig, att känna framtidstro.

I Södermanland finns goda förutsättningar att bidra till målen om en ökad livsmedelsproduktion. Vi har en bred bas med kunniga primärproducenter, en lång lantbrukstradition och ett läge där marknaden finns runt hörnet. Det ska vi tillvarata på bästa sätt!

Nyköping 9 mars 2015

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling. Europa
investerar i landsbygdsområden

SAM-ansökan 2015

De här stöden kan du söka

Direktstöd:

- Gårdsstöd och förgröningsstöd
- Stöd till unga lantbrukare
- Nötkreatursstödet

Miljöersättningar:

- Ekologisk produktion
- Omställning till ekologisk produktion
- Betesmarker och slätterängar
- Restaurering av betesmarker och slätterängar
- Vallodling
- Skötsel av våtmarker och dammar
- Kompensationsbidrag

Miljöinvesteringar (går att söka tidigast i september):

- Stängsel mot rovdjur
- Engångsröjning av betesmark, mindre ytor
- Miljöinvestering - förbättra vattenkvalitet
- Anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald
- Anlägga och restaurera våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet

De här stöden kommer du att kunna söka 2016

Miljöersättningar:

- Minskat kväveläckage
- Skyddszoner
- Hotade husdjursraser

Miljöinvesteringar:

- Anlägga tvåstegsdiken
- Reglerbar dränering

Mer information om stöden finns på Jordbruksverkets webbplats.
www.jordbruksverket.se

Viktiga datum för SAM-ansökan 2015

12 maj

- Sista dag för SAM-ansökan
- För att få gårdsstöd måste du ha minst 4 hektar jordbruksmark och stödrätter för minst 4 hektar
- Sista dag för att söka stödrätter ur nationella reserven
- Sista dag att ansluta sig till ett certifieringsorgan för att få ersättning för ekologisk produktion. (Om du har ett pågående åtagande från förra programperioden kan du fortfarande få ersättning utan att vara certifierad).

15 juni

- Sista datum för ändringar i SAM-ansökan. Efter detta datum kan du fortfarande dra tillbaka arealer ur ansökan, såvida Länsstyrelsen inte har aviserat att en fältkontroll ska göras.

Handlingar

Handlingar som rör SAM-ansökan ska skickas till:

Länsstyrelsen i Södermanlands län, FE 13, 956 85 Överkalix

Råd för en smidig ansökningsprocess

För att din ansökan ska handläggas så snabbt som möjligt och för att inte riskera avdrag eller uteblivet stöd är det viktigt att tänka på en del saker.

- Använd e-legitimation. Om du har ett aktiebolag eller handelsbolag behöver du fullmakt från bolaget för att kunna logga in med din egen e-legitimation. Om någon annan person ska göra ansökan åt dig, till exempel en konsult, så måste du ge den personen fullmakt.
- Tänk på att inte söka stöd för mer än blockarealen. Om du gör det kan du få avdrag på dina stöd och sannolikheten att Länsstyrelsen kontrollerar din gård ökar.
- När du gör din ansökan är det också viktigt att se till att blocken är rätt. Har blocken förändrats? Har det byggts hus eller har du anlagt ridbana? Då ska du i din ansökan föreslå att blocken ändras.
- Glöm inte att föra över stödrätter vid brukarskiften!
- Vi får varje år in ansökningar som är ofullständiga när det gäller underskrifter. Det försenar handläggningen av ditt ärende. Tänk på att skicka in de handlingar som krävs. Det kan vara fullmakter, kopia på bouppteckning eller protokollutdrag som visar behörig firmatecknare.

Behöver du hjälp med SAM-Internet?

Vi hjälper dig med din ansökan i SAM-Internet om du vill. Många gånger kan vi lösa frågor via telefon. Om du behöver mer hjälp eller inte har tillgång till dator kan du mellan den 7 och 30 april komma till Länsstyrelsen och göra din ansökan. **Ring in och anmäl dig på telefonnummer 0771-67 00 00.**

Skärpta krav för jordbrukarstöd

Reglerna för vem som kan få jordbrukarstöd skärps. Det blir svårare att få stöd för en del lantbrukare som i huvudsak sysslar med viss annan verksamhet än jordbruk.

Företag och personer som driver flygplatser, järnvägar, vattenverk, fastighetsföretag eller permanenta sport- eller rekreationsanläggningar kan normalt inte få jordbrukarstöd och ersättningar eller handla med stödrätter.

Förändringen gäller för det nya gårdsstödet, förgröningsstödet, stödet till unga jordbrukare och nötkreatursstödet. Det gäller också vissa ersättningar till jordbrukare från landsbygdsprogrammet: ersättning för extra djuromsorg, ersättning för ekologisk produktion samt kompensationsbidrag.

Det finns undantag som gör att även personer eller företag med de här verksamheterna kan få gårdsstöd. De här är undantagen 2015:

- Om den årliga summan av gårdsstödet, stödet för kvalitetscertifiering och stödet till mervärden är minst 5 procent av den totala bruttointäkten från annan verksamhet än jordbruksverksamhet, före avdrag för fel.
- Personer och företag vars huvudsakliga verksamhet är jordbruk, enligt ett officiellt register, sannolikt Bolagsverkets eller uppgifter från Skatteverket.

- Minst en tredjedel av den totala omsättningen kommer från jordbruksverksamhet.

Vill du prata med oss på EU-stöd?

Då når du oss mellan 9-12 och 13-15 på telefon **0771-67 00 00**

Sport- och rekreationsanläggningar får normalt inte jordbrukarstöd

Tänk på att!

För att det ska vara möjligt att få gårdsstöd måste den som sysslar med någon av de verksamheterna som nämns ovan dels ange det i sin SAM-ansökan, dels skicka in underlag som visar att undantag gäller.

Rättelse

I förra numret av Aktiv landsbygd skrev vi om det nya förgröningsstödet. I listan över de olika typerna av ekologiska fokusarealer hade vi tyvärr tappat bort vallinsådd.

Den kompletta listan över ekologiska fokusarealer och omvandlingsfaktorer ser ut så här:

- träda x 1,0
- salix x 0,3.
- kvävefixerande grödor (ärter, konserverter, bönor (dock inte bruna bönor), sötlupin, vicker, kikärter, lusern och klöver) x 0,7.
- obrukade fältkanter på åkermark x 9,0 per löpmeter.
- vallinsådd i en huvudgröda x 0,3.

Informationsträffar om nyheterna inom jordbrukarstödet

Handläggare från Länsstyrelsen berättar om nyheterna kring gårdsstöd och miljöersättningar och svarar på frågor.

- **Tisdag 31 mars Träffen, Nyköping**
- **Onsdag 8 april Safiren Folkets hus, Katrineholm**
- **Torsdag 16 april Plevnagården, Malmköping**
- **Tisdag 21 april Stenkvistaskolan, Eskilstuna**

Tid 9.30- 15.00 (ca) med uppehåll för lunch
Vi börjar med välkomstkaffe kl 9.30

Vid frågor ring: 0771-67 00 00

Välkommen!

Stöd till unga jordbrukare

Nu kommer ett nytt arealstöd för dig som är 40 år eller yngre och som har startat ett jordbruksföretag för första gången. Syftet med stödet är att göra det lättare för unga personer att starta ett jordbruksföretag.

En av nyheterna i årets jordbrukarstöd är stödet till unga jordbrukare. Du kan få stödet under de första 5 åren efter att du har startat ett jordbruksföretag. Du kan få stödet till unga jordbrukare om du

- är 40 år eller yngre det första året som du söker stödet
- har startat ett jordbruksföretag för första gången år 2010 eller senare
- har stödrätter och får gårdsstöd samma år som du söker stöd

Stödet baseras på arealen du söker gårdsstöd för och du kan få stödet för högst 90 hektar. Stödet kommer att vara cirka 55–60 euro per hektar. Du kan som mest få stödet varje år i 5 år. Om du har startat din jordbruksverksamhet innan det år som du söker stödet räknas de 5 åren från och med det år då du startade verksamheten. Det betyder att om du till exempel söker stödet 2 år efter att du har startat din verksamhet får du stödet i 3 år.

Du kan även få stödet om du driver din jordbruksverksamhet i till exempel ett aktieföretag. Då måste minst en person som är 40 år eller yngre äga en del av företaget och vara firmatecknare för att företaget ska kunna få stödet. Stödet går att kombinera med startstöd för jordbruksföretag.

Har du inga stödrätter?

För att kunna få stödet till unga jordbrukare behöver du ha stödrätter för gårdsstödet. Om du är en ung och nystartad jordbrukare och inte har stödrätter sedan tidigare kan du få stödrätter från den nationella reserven. Du söker stödrätter ur den nationella reserven genom att ange det i din SAM-ansökan i SAM Internet. Om du har rätt till stödrätter får du det automatiskt då.

Mer information om stöd till unga jordbrukare finns i SAM-utskicket som du som tidigare sökt stöd får hem i brevlådan i mitten av mars. Då kommer också all information om stödet att finnas på Jordbruksverkets webbplats.

www.jordbruksverket.se

Nötkreaturstödet

Nötkreaturstödet ska stödja och påverka intresset för mjölk- och köttproduktion. Stödet ska ge företag inom näringen möjlighet att behålla en lönsam produktion och dämpa en nedåtgående trend inom branschen.

Du kan få ersättning för nötkreatur över 1 år

Du får ca 85 euro för varje nötkreatur över 1 år som du haft under hela beräkningsperioden. (780 kr enligt 2014 års eurokurs). Beräkningsperioden 2015 sträcker sig från 1 januari 2015 till 31 juli 2015. År 2016 blir beräkningsperioden 1 augusti 2015 till 31 juli 2016. Ersättning beräknas för varje dag du haft djuret som är över 1 år.

Du söker nötkreaturstödet i SAM Internet

När du söker nötkreaturstödet i SAM Internet så ska du skriva in det produktionsplatsnummer som du har nötkreatur på. Du behöver inte ange hur många djur du har. Vi hämtar uppgifter från CDB-registret när vi räknar ut hur många djur som du ska få stöd för. Därför är det viktigt att du registrerar alla in- och uthändelser på korrekt sätt inom 7 dagar efter att händelsen ägt rum.

Djuren ska vid eventuell djurmärkningskontroll vara korrekt märkta, journalförda och rapporterade i rätt tid för att inte ge avdrag på stöden.

FOTO / MONICA GUSTAFSSON

Exempel på hur vi beräknar ditt nötkreaturstöd

Djur	Antal dagar som du haft djuret under perioden 1 januari till 31 juli 2015	Beräkning	Antal djur som du får stöd för
A	212	212/212	1
B	106	106/212	0,5
C	89	89/212	0,42
Summa och medeltal	407	407/212	1,92 djur

Vad händer med gårdsstödet 2015?

FOTO / MONICA GUSTAFSSON

Sänkta stödrättsvärden, hårdare krav på att sköta marken och det nya förgröningsstödet är några av nyheterna för 2015.

Bruka all din jordbruksmark

Du måste bruka och sköta all jordbruksmark som du söker gårdsstöd för. Det innebär att åkermark ska du odla, låta beta, putsa eller slå av varje år. Åker får inte försumpas. För betesmark är den nya regeln att förutom bete så är det även tillåtet att putsa eller slå av marken för att få gårdsstöd. Om du även har miljöersättning för din betesmark och följer de villkoren så är marken godkänd för gårdsstöd.

Nya krav för träda

Träda måste du putsa, slå av eller jordbearbeta 2015. Från och med 2016 behöver du inte sköta marken på något särskilt sätt första året marken är i träda. Åren därpå ska marken putsas, slås av eller jordbearbetas varje år. Det är viktigt att trädan inte försumpas.

Tänk på att!

du inte får putsa träda under perioden 1 mars-30 juni, för att skydda häckande fåglar.

Sänkt stödrättsvärde och nya stöd

Stödrätternas värde sänks med nästan 50 procent. Pengarna förs istället över till tre nya stöd:

- förgröningsstödet (som innebär åtgärder för miljön)
- stödet för unga
- nötkreatursstödet.

Söker du gårdsstöd söker du automatiskt även förgröningsstödet. Om du uppfyller villkoren för förgrönningen så kan du få ut 80 till 85 procent av det gårdsstöd du fick 2014.

Läs mer om förgrönningen i Aktiv Landsbygd nr 4, 2014!

Räkna ut värdet på dina stödrätter

Stödrätterna ska vara lika mycket värda i hela landet år 2020. Då kommer en stödrätt vara värd ca 128 euro. Det innebär att vissa stödrätter stegvis minskar i värde medan andra stödrätter ökar i värde mellan 2015-2020. Stödrätterna kommer inte längre att vara indelade i regioner. Det innebär att du kan föra över stödrätter till lantbrukare överallt i landet.

• På www.jordbruksverket.se/stodratte finns nu ett hjälpmedel för att beräkna ditt gårdsstöd för i år och för att se hur dina stödrätters värde förändras till 2020.

Oanvända stödrätter kommer att dras in

En nyhet 2015 är att du bara får behålla så många stödrätter som du har mark för i din ansökan om gårdsstöd. Om du har fler stödrätter än mark kan du föra över dem till någon annan senast den 12 maj.

Saknar du stödrätter?

Det finns en nationell reserv för stödrätter. Du kan söka stödrätter ur nationella reserven om du tillhör någon av dessa grupper

- du är högst 40 år och har startat ett jordbruk för första gång en under de senaste 5 åren.
- du har startat ett jordbruk 2013 eller senare.
- du har betesmark som har blivit godkänd för gårdsstöd från och med 2013 och inte tilldelats stödrätter.

Godkänd betesmark kan vara restaurerad, helt ny eller återtagen i produktion. Det kan också vara mark som tidigare bara uppfyllde kraven för miljöersättning för betesmark med särskilda värden men som enligt nya regler nu kan ge gårdsstöd. Ansökan ska omfatta minst 0,1 ha mark.

Minst 4 stödrätter för gårdsstöd

Du måste precis som tidigare ha stödrätter för minst 4 hektar och 4 hektar jordbruksmark den 12 maj för att kunna få stöd. Du får stöd för jordbruksmark som du brukar eller sköter den 15 juni och redovisar i din SAM-ansökan. Liksom tidigare har du ansvar för att tvärvillkoren följs och att marken är jordbruksmark hela året.

Vill du prata med oss på EU-stöd?

Då når du oss mellan 9-12 och 13-15 på telefon 0771-67 00 00

Nya regler för betesmarker

Grundreglerna för betesmarker, både betesmarker med gårdsstöd och betesmarker med miljöersättning, är beslutade. Reglerna kommer att vara samma för gårdsstöd och miljöersättning.

Den största skillnaden är att trädräkningen försvinner och marken kommer istället att bedömas efter en ”pro rata” metod. Bedömningen efter denna metod görs för att se om det finns områden som inte berättigar till stöd, så att rätt areal kan fastställas.

Metoden innebär en bedömning av hur stora områden av buskage och naturliga impediment (sten/häll) samt landskapselement som finns inom blocket. Bedömningen görs alltså på områden där det saknas gräs och örter (fodervärde). Enskilda områden som är 0,05 ha (500m²) eller mindre ska ingå i arealen, om ytorna tillsammans inte överstiger 10 procent. Om områdena tillsammans blir mellan 10 procent och 50 procent av arealen vid en kontroll minskas arealen som får stöd.

Observera dock att skötselreglerna för miljöstödet ännu inte är beslutade. Jordbruksverket uppdaterar löpande informationen på sin webbplats www.jordbruksverket.se

Du kan få gårdsstöd för vissa betesmarker med många träd som du tidigare inte fått gårdsstöd för

Hösten 2014 började Jordbruksverket inventera betesmarker. Inventeringen fortsätter under hela 2015. Jordbruksverket inventerar betesmarkerna för att på ett nytt sätt ska bedöma hur de ska se ut för att du ska få gårdsstöd och miljöersättning för dem 2015. Tidigare har det inte varit möjligt att få gårdsstöd för marker med mycket träd.

Inventeringen innebär att en del lantbrukare kan söka gårdsstöd för lite mer betesmark år 2015 än vad de hittills kunnat göra. Om Jordbruksverket har inventerat din betesmark och det har lett till att din blockareal har ändrats, kan du se det i SAM internet i rapporten ”Ändrade block”.

Tyvärr kommer bara en del betesmarker att vara inventerade vid sista dag för SAM-ansökan 2015. Tänk på att om du ändrar din blockareal så att den blir fel är det du själv som ansvarar för felet.

Skötselkrav för betesmarker med gårdsstöd

Skötselkraven för betesmarker och slätterängar med gårdsstöd är beslutade. Du ska låta beta eller putsa marken eller slå av vegetationen. Om du putsar en naturbetesmark ska den vara minst lika välputsad som om djur betat.

Miljöersättning för betesmarker och slätterängar

Många av Sörmlands lantbrukare har ett åtagande för betesmarker och slätterängar som löpt ut vid årsskiftet. Nu är det möjligt att söka ett nytt åtagande i SAM Internet och sista ansökningsdag är 12 maj.

Du kommer att kunna välja mellan att söka allmän skötsel eller särskild skötsel inom ditt åtagande. För särskild skötsel är skötselkraven högre, men i gengäld är ersättningen högre. Väljer du åtagande med särskild skötsel får du en åtagandeplan att följa.

När vi nu befinner oss i brytpunkten mellan två åtagandeperioder är det en bra tidpunkt att fundera över statusen på dina betesmarker. Finns det områden med dåligt foder/arter som djuren ratar? Exempelvis kompakta områden med älggräs och/eller nässlor, som är svårskötta. Då kanske du inte ska söka för dessa delar i din ansökan.

Fundera också på om det finns igenväxning på något skifte? Om du vet med dig att du har igenväxning, av exempelvis lövsly och smågranar i dina marker, passa på att åtgärda detta innan betessäsongen. Finns det gräs och örter på dessa områden där igenväxningen funnits kan du söka för hela arealen efter röjning.

FOTO / MALIN ALMQUIST

Du kan få miljöersättning för betesmarker och slätterängar när du restaurerar marker som tidigare varit betesmarker och slätterängar. När du söker den här ersättningen gör länsstyrelsen en plan för hur du ska restaurera marken. För att få ersättning ska du följa planen.

Syftet med ersättningen är att återskapa betesmarker och slätterängar med höga natur- och kulturvärden.

Du kan få ersättning om du sköter:

- Betesmarker
- Slätterängar
- Mosaikbetesmarker
- Gräsfattiga marker
- Skogsbete

För vissa markklasser kan du också söka så kallade komplement. Då ökar ersättningen. Det här räknas som komplement:

- Lieslätter
- Efterbete
- Särskild höhantering
- Lövtäkt (hamling)
- Bränning
- Svårtillgängliga platser

Mer information:

www.jordbruksverket.se

Nya landsbygdsprogrammet

Investeringsstödet till jordbruk vid utökning av antalet djurplatser samt bredbandsstödet är öppna för ansökningar i landsbygdsprogrammet. Nytt är att åtgärden för kompetensutveckling troligen kommer att öppna i maj. För de övriga stöden är det tidigast september 2015 eller under 2016 som gäller för öppning.

FOTO/MONICA GUSTAFSSON

Det är nu klart vilka stödformer som kommer att finnas i det nya landsbygdsprogrammet, men inte alla detaljer. Sverige ska skicka ett nytt programförslag till EU-kommissionen, som är justerat enligt de frågor som kommissionen haft. Därefter kommer innehållet i programmet att vara relativt säkert. Förhoppningen är att programmet ska godkännas i juni 2015. Efter att programmet är godkänt återstår en del arbete nationellt. Det innebär att beslut om stöd för bredband och investeringsstöd troligen kommer att kunna tas tidigast i september 2015.

Ulrika Roos
ulrika.roos@lansstyrelsen.se

De stöd som troligtvis går att söka från och med september 2015 är:

- miljöinvesteringar samt stöd för utveckling av natur- och kulturmiljö
- startstöd samt stöd till investeringar i jordbruks-, trädgårds- och rennäring-företag
- stöd till investeringar för rekreation, turism och fler jobb på landsbygden
- stöd till biogasanläggningar samt andra investeringar för bättre miljö och klimat
- stöd för att bilda innovationsgrupper
- stöd inom lokalt ledd utveckling
- stöd till lokal serviceutveckling och investeringar i driftsmedelsstationer samt idrotts- och fritidsanläggningar

De stöd som går att söka från och med 2016 är:

- projektstöd för miljöåtgärder i skogen
- samarbetsprojekt
- miljöinvesteringar till reglerbar dränering samt anläggning av tvästegsdiken

Tänk på att!

inte påbörja projekt eller investeringar innan du lämnat in ansökan om stöd.

Jämställdhetsintegrering

Det pågår ett arbete med prioriteringar i den regionala handlingsplanen, och med att jämställdhetsintegrera landsbygdsprogrammet och de regionala planerna.

FOTO/MONICA GUSTAFSSON

Nytt om tillstånd för att begrava häst

Från den 1 februari i år är det kommunerna som har hand om ärenden som gäller nedgrävning av häst. Tillstånd krävs precis som tidigare men nu behöver du bara vända dig till din kommun.

Om du vill läsa mer om detta finns den nya föreskriften Befattning med animaliska biprodukter och införsel av andra produkter, utom livsmedel, som kan sprida smittsamma sjukdomar till djur SJVFS 2014:42 Saknr K 14 på Jordbruksverkets webbplats.

Arrendesyn

Om du har ett arrendeavtal som löper ut är det klokt att göra en arrendesyn. Du som ska arrendera ut din gård för första gången bör göra en tillträdessyn.

Många jordbruksarrenden löper ut i mitten av mars månad. Om du har ett arrendeavtal som löper ut så är det klokt att göra en arrendesyn. Vid synen bestäms skicket på arrendestället så att avräkning kan göras. Den som är arrendator är förstas intresserad av att få kompensation för eventuella investeringar och förbättringar vid arrendestället och likaså vill jordägare kunna få kompensation om skicket försämrats under arrendeperioden.

Arrendesynen regleras i lagen jordabalken och är ett underlag för avräkning. Avräkning är en ekonomisk uppgörelse mellan jordägare och arrendator vid arrendeperiodens slut.

Om du ska arrendera ut din gård eller mark för första gången är det viktigt att göra en tillträdessyn, så att skicket på arrendestället finns dokumenterat när arrendatorn tillträder.

Arrendesyn får påbörjas tidigast 6 månader innan arrendeperiodens slut och måste avslutas senast 4 månader efter arrendeperiodens slut. Arrendesynen skall enligt lagen förrättas av minst två synemän, som är förtrogna med ortens jordbruksförhållanden. Arrendatorn och jordägaren väljer gemensamt ut två synemän. Länsstyrelsen kommer under våren att utse två nya arrendesynemän i länet, Mattias Wistrand och Oscar Dieden.

FOTO / KJELL TAAWO

Om du vill ha mer information om arrendesyn så kan du även besöka synemannaförbundets webbplats: www.synemannaforbundet.se

Jon Wessling
jon.wessling@lansstyrelsen.se

Synemän i Södermanland

Dag von Bothmer, Malmköping
0157-224 63
070-655 17 74

Sören Forss, Björnlunda
0158-200 17
070-607 67 68

Gunnar Fyrenius, Valla
0150-66 02 22
070-493 82 97

Eva von Heideken, Malmköping
0157-441 18
070-594 41 18

Torbjörn Jarl, Stallarholmen
0152-40 001
070-631 75 56

Fredrik Jerlström, Nyköping
0155-21 59 69
070-378 76 70

Bo Karjer, Stallarholmen
0152-405 83

Jonas Kullgren, Flen
070-730 55 90

Carl Axel Landström, Sköldinge
0150-66 40 35
070-665 21 36

Petra Odén, Kvikksund
016-34 24 30
070-658 48 11

Lennart Samuelsson, Nyköping
0155-26 95 25
070-741 70 13

Hej producent inom primärproduktionen!

Länsstyrelsen saknar dig i registret över primärproducenter i Södermanlands län. Länsstyrelsen har sedan 2009 i uppgift att föra ett register över primärproducenter i länet. Vi tror att många saknas i dagens register. Livsmedelsföretagare inom primärproduktionen ska registrera sin verksamhet i det län där de huvudsakligen bedriver sin verksamhet.

Har du fundering kring uppmaningen ring oss gärna och hör om du finns bland de cirka 600 som finns i registret idag. Är du inte med så skickar vi ut en anmälningsblankett.

Britt-Liz Olsson
010-223 42 66
mellan 9.00 – 11.30 och 13.00 – 13.30.

FOTO / BIRGITTA LUNDH

Exempel på primärproduktion och primärprodukter är

- odling, skörd och tvättning av grönsaker, kryddväxter, frukt och bär samt enklare paketering
- fiskeriprodukter, till exempel havs- och insjöfisk, kräftor, musslor, ostron och sniglar, inklusive slakt och rensning av fisk
- plockning av vilda bär och svamp
- produktion, hantering och förvaring av ägg på gården
- mjölkning och förvaring av mjölk på gården
- odling, skörd och torkning av spannmål på gården
- uppfödning av livsmedelsproducerande djur före slakt
- jakt av frilevande och hägnat vilt inklusive avlivning, urtagning och transport till en vilthanteringsanläggning
- biodling och tillverkning av honung i anslutning till biodlingen

Nyetablerat vargrevir i östra delen av länet

Ett vargpar har etablerat sig mellan Gnesta och Södertälje, och för första gången på mycket lång tid kan Södermanlands län beröras av ett vargrevir där valpar kan födas till våren.

Under vintern har personal från Länsstyrelserna i Stockholm och Södermanland spårat två vargar i sällskap mellan Gnesta och Järna i Stockholms län och på gränsen mot Södermanlands län. Spårningarna och DNA-analyser av spillning har bekräftat att det är samma tik och hane från olika revir i Värmland som rört sig i området under 2014. Man har också konstaterat att vargarna revirmarkerar, och att tiken löper. Det betyder att vargparet etablerat sig i området, och att de kan få valpar till våren. För Södermanlands del är det första gången på mycket lång tid, förmodligen över 100 år, som länet berörts av ett vargrevir.

Hittills har ingen spårning av de två vargarna gjorts på Sörmlandssidan av länsgränsen, men vargar har stora revir – i snitt omkring 800 km² - och nu samlas information om revirets utbredning som mycket väl kan sträcka sig in i Södermanland.

Det är mycket värdefullt att den som ser varg, eller stöter på spår som man misstänker är vargspår, rapporterar det till Länsstyrelsen, helst via www.rovobs.se. På Rovobs kan också tamdjursägare och andra som är intresserade se vilka observationer som gjorts.

Vargens sociala struktur och föda

Vargar lever i familjegrupper bestående av ett föräldrapar och deras valpar, ibland tillsammans med äldre syskon. Tiken i ett föräldrapar föder ca 5 valpar i maj månad, och under sitt andra levnadsår lämnar valparna oftast reviret för att hitta en partner och etablera ett eget revir. Vargar lever mestadels av klövvilt, i områden där älgkalv är stapelfödan brukar ungefär 120 älgar per år slås inom reviret. I ett län som Södermanland är det sannolikt att andra klövdjur såsom dovhjort, kronhjort, rådjur och vildsvin utgör en betydande del av födan.

Förebyggande åtgärder

Tamdjur utgör inte en betydande del av födan för vargar i Sverige, och vargar söker normalt sett inte systematiskt upp tamdjur. Dock kan fårbesättningar drabbas av angrepp när vargar rör sig i samma område. Cirka 70 vargangrepp i fårbesättningar sker årligen i Sverige, och antalet ökar sakta allt eftersom vargarna blir fler och etablerar sig i områden med fler fårbesättningar. Angrepp på andra tamdjur såsom nöt och häst är betydligt mindre vanliga.

För att förebygga rovdjursangrepp finns olika åtgärder, där stängsling är en av de mest effektiva. Rovdjursavvisande stängsel som är uppsatt och underhållet enligt Viltskadecenters rekommendationer fungerar bra mot varg.

Till rovdjursavvisande stängsel runt åker- och betesmark kommer det att finnas ersättning att söka inom det nya landsbygdsprogrammet. Stödet öppnar tidigast i september och ersättningen

blir troligen 50 kr per meter stängsel. Fårbesättningar är prioriterade. Mer information finns på Jordbruksverkets webbplats, där man också söker stöd när det öppnat. Ersättning för stängsel utanför jordbruksmark och för andra förebyggande åtgärder söks ur viltskadecenterslaget via blankett på Länsstyrelsens webbplats.

På Viltskadecenters webbplats finns information om hur ett rovdjursavvisande stängsel ska utformas. Svenska rovdjursföreningen kan också hjälpa tamdjursägare att bygga rovdjursavvisande stängsel.

Vid misstänkt rovdjurangrepp

Om du som djursägare upptäcker skadade eller dödade tamdjur som du misstänker har rivits av rovdjur ska du omgående kontakta Länsstyrelsen på journalnumret 010-223 41 80 – även kvällar och helger. Länsstyrelsen gör en besiktning för att utreda om det är rovdjur som orsakat skadan, och kan i så fall bland annat ge stöd och råd för att undvika upprepade angrepp. Besiktningen är också en förutsättning för att Länsstyrelsen ska kunna betala ut

FOTO / PER FOLKESSON

Bilder från spårning i det aktuella området

ersättning för rovdjursrivna tamdjur. Dödade tamdjur ska lämnas på platsen, och helst täckas över med något till dess att besiktningsmannen kommer. Det är också bra att undvika onödigt tramp på platsen, och se till att inte hundar eller andra tamdjur rör sig i området.

Ersättning för rovdjursrivna tamdjur

Om tamdjur skadas av rovdjur kan djurägare ansöka om ersättning hos länsstyrelsen. Besiktningsmannen som besiktigar skadan har med sig en blankett för ansökan om ersättning. Ansök-

ningsblankett finns också på Länsstyrelsens webbplats. Ansökan ska lämnas till Länsstyrelsen inom tre månader efter att skadan har inträffat.

Den ersättning som Länsstyrelsen betalar ut följer de rekommendationer som viltskadecenter årligen lämnar. Det går att få ersättning för djur som skadas eller dödas men även för extra arbete och kostnader som följer av angreppet. Mer information om ersättningar finns på Viltskadecenters webbplats.

Per Folkesson

Inventering av rovdjur
per.folkesson@lansstyrelsen.se

Ulrika Roos

Stängsel mot rovdjur
ulrika.roos@lansstyrelsen.se

Helena Söderlund

Ersättning för rivna tamdjur
helena.soderlund@lansstyrelsen.se

Johan Varenius

Skydds jakt
johan.varenius@lansstyrelsen.se

Skydds jakt på stora rovdjur

En djurägare som drabbats av ett rovdjurangrepp kan ansöka om skydds jakt hos Länsstyrelsen. Ett beslut om skydds jakt kan grunda sig på olika kriterier och hänsyn tas till rådande omständigheter. Sådana omständigheter kan vara antalet angrepp, vid vilka slags anläggningar de skett, under vilket tidsintervall och av vilken karaktär de har varit. Det har också betydelse om skadegöraren är en ensam vandringsvarg eller ett revirmarkerande par.

Länsstyrelsen beslutar om skydds jakt och behovet bedöms från fall till fall men enligt jaktförordningen kan skydds jakt bli aktuellt om ett av dessa skäl föreligger:

- Av hänsyn till allmän hälsa och säkerhet, eller av andra tvingande orsaker som har ett allt överskuggande allmänintresse, inbegripet orsaker av social eller ekonomisk karaktär och betydelsefulla positiva konsekvenser för miljön
- Av hänsyn till flygsäkerheten
- För att förhindra allvarlig skada, särskilt på gröda, boskap, skog, fiske, vatten eller annan egendom
- För att skydda vilda djur eller växter eller bevara livsmiljöer för sådana växter eller djur

Samt att:

- skydds jakten inte försvåra upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus för den aktuella artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde
- det inte finns någon annan lämplig lösning som löser behovet av skydds jakt

28 § jaktförordningen

Paragraf 28 i jaktförordningen definierar vilken rätt man har att försvara sina tamdjur vid ett rovdjurangrepp.

Den som dödar ett rovdjur för att freda sina tamdjur måste tänka på att:

- man måste försöka att skrämman rovdjuret först
- angreppet måste vara pågående eller omedelbart förestående

Det är tamdjursägare eller vårdare som har möjlighet att använda sig av § 28. Annan än tamdjursägaren eller vårdaren får också ingripa, om det sker på uppdrag av någon av de ovanstående eller om det finns skäl för den som ingriper att misstänka att uppdraget skulle ha lämnats om det fanns möjlighet. Med tamdjur avses till exempel får, nötkreatur, hästar och jakthundar. Reglerna gäller både innanför och utanför inhägnat område, och kan om det gäller lodjur användas även vid angrepp i vilthägn.

www.rovobs.se

Om du sett ett stort rovdjur eller spår av ett stort rovdjur. Rapportera in det på rovobs! Här kan du också se vilka observationer som gjorts.

010-22 341 80

Om du varit med om ett befarat rovdjurangrepp eller varit nödgat att använda dig av §28, ring länsstyrelsens journalnummer 010-22 341 80

Demonstrationsodlingar av höstvetete

Under 2014 fanns en demonstrationsodling av höstvetete på Tåå gård i Nyköping som ordnades med medel från Greppa Näringen. Upplägget var 14 olika sorter som var både behandlade och obehandlade mot svampangrepp.

Från sådd till skörd genomfördes ett flertal fältvandringar i sortdemon varav två var inom Greppa Näringen. Den här typen av demonstrationer är värdefulla då man med ett enkelt upplägg kan ha träffar i fält och pedagogiskt diskutera och förmedla hur eventuella problem kan lösas på bästa sätt.

2014 var till viss del ett gulrost-år. Gulrost är ett nygamalt problem i veteodlingen. I modern tid dök den upp i rågvete av sorten Dinaro 2008 och finns allmänt förekommande i känsliga sorter av höst- och vårvete i Mellansverige sedan 2011. Sjukdomen kan vid ett kraftigt angrepp ge stora skördeförsluster, 70 procent förlust har konstaterats i sortförsök.

Under tidigt 1900-tal var gulrost ett stort problem, bland andra, i veteodlingen och kanske en av anledningarna till att grödan var liten och inte alls vanligt förekommande.

Med dagens effektiva bekämpningsmedel behöver gulrost inte bli något problem i konventionella odlingar.

I demonstrationsodlingen såg vi tydligt skillnad på mottaglighet av gulrost i olika sorter, det fanns också mycket tydliga skillnader mellan svampbehandlade delar av odlingen och obehandlade. Tidigt under säsongen var det främst gulrost som förekom, men efter axgång fanns även en skillnad i angrepp av svartpricksjuka. Den svampbehandling som genomfördes gav ett mycket gott skydd mot båda sjukdomarna.

Hösten 2014 etablerades en ny demo, även i år på Tåå gård, med 8 sorters höstvetete. Sorterna som ingår är utvalda efter känslighet för svampangrepp samt tidighet i mognad. Under 2015 planeras för två fältvandringar inom Greppa Näringen i demoodlingen.

greppa näringen

En om ogräs och övervintring och den andra om svampangrepp. Båda vandringarna har fokus mot bland annat integrerat växtskydd, IPM. Redan nu finns en tydlig skillnad i rutorna då halva rutan av respektive sort är ogräsbehandlad i höstas. Vi kommer under våren att kunna följa hur en låg dos på hösten påverkar bekämpningsbehovet i vår. Vi hoppas också få ett etablerat svampangrepp i demon så att vi kan studera sortskillnader.

Johan Lagerholm
Agronom
Växtodlingsrådgivare, VäxtRåd

Greppa Näringen och växtskydd

Greppa Näringen ger rådgivning kring växtskyddsstrategier och risker vid hantering och spridning av växtskyddsmedel. Växtskydd är mer än bara kemisk bekämpning. Alla dessa delar ingår i en bra växtskyddsstrategi:

- Grundförutsättningar, som dränering och markstruktur
- Växtföljd som minskar uppförkning av ogräs eller svamp
- Val av gröda och sort som är väl anpassade till förutsättningarna
- Jordbearbetning och såbäddsberedning
- Friskt utsäde
- Att gynna nyttodjur
- Behovsanpassad bekämpning, kemisk eller mekanisk

En bra växtskyddsstrategi minskar det totala behovet av bekämpningsmedel och bidrar även till mindre överskott av växtnäringsämnen, vilket är positivt för vattendrag och minskar klimatpåverkan.

Vattenbrukets stödlandskap

Stöd inom havs- och fiskeriprogrammet

- Innovationsprojekt inom vattenbruk
- Investeringar inom vattenbruk
- Startstöd för hållbara vattenbruksföretag
- Kommunal planering av vattenbruk
- Djurs hälsa och välbefinnande
- Kompetensutveckling och informationsinsatser inom vattenbruk

Det svenska vattenbruket har en stor utvecklingspotential och under de närmsta åren sker satsningar på såväl statlig som EU-nivå för att främja etablering av vattenbruk.

Vem kan starta en fiskodling och hur ska man bäst navigera i en djungel av tillstånd och regler? I vår tredje och avslutande del av artikelserien om svenskt vattenbruk ska vi ge en inblick i de stödmöjligheter som finns för den som vill starta en akvatisk odling.

Anpassningsbar verksamhet

Att anlägga ett vattenbruk kräver olika förkunskaper och investeringar beroende på vilken typ av bruk du vill starta. Vid odlingar som sker i mer naturliga miljöer är arbetsinsatsen i regel mindre och kostnaderna lägre. Du får dock räkna med en längre tillväxtperiod för de djur du väljer att odla. I intensiva, slutna odlingssystem är det med hjälp av temperaturregulering och fodertillförsel möjligt att få igång snabbare produktionscykler, men dessa metoder kräver mer

avancerade tekniska kunskaper och kännedom om vattenkvalitet och reningsystem.

Utbildning och organisationer

Idag finns ett par utbildningar för den som vill lära sig mer om hur man driver intensiva odlingar. Bland annat ges en ettårig distansutbildning för ett Odlarkörkort vid Lysekils Högskolecentrum där du får grundläggande kunskap kring metoder, inköp, kläckning, produktion och distribution.

Mycket kunskap och kompetens finns också att hämta från de olika branschorganisationer som har bildats runt vattenbruk. I dessa finns både vattenbrukare, forskare, myndighet och näringslivsrepresentanter och de arbetar runt om i Sverige för att stötta såväl verksamma som blivande odlare.

Ekonomiskt stöd

Länsstyrelsen ansvarar för att ge tillstånd för vattenbruk, men kan även hjälpa till med att guida dig rätt bland de olika ekonomiska stöd som finns att söka. Vattenbrukets potential har idag fått allt större uppmärksamhet i Sverige och myndigheter, forskare och närings-

liv har tillsammans tagit fram en nationell vattenbruksstrategi för 2012-2020. Även i det EU-finansierade Havs- och fiskeriprogrammet 2014-2020 kommer just utvecklingen av vattenbruket att få ett stort utrymme.

I skrivande stund håller detaljerna för EU-stödet på att utformas, men huvuddelarna är klarlagda. Stödet kommer att vara sökbart från och med 2015. Håll dig uppdaterad kring vilka regler som gäller genom att besöka jordbruksverket.se eller kontakta Länsstyrelsen.

Isabell Stenson & Jimmy Blom

Jimmy Blom

jimmy.blom@lansstyrelsen.se

Branschorganisationer

Svenskt vattenbruk:

www.svensktvattenbruk.se

Vattenbrukarnas riksförbund:

www.vattenbrukarna.se

Nationellt kompetenscentrum för vattenbruk:

www.nfkv.se

Din gamla lada – en plats för hotade arter

LADLAV / RALF LUNDMARK

Den hotade laven, sydlig ladlav, hittades på fem gamla, omålade byggnader i Södermanlands län. Detta var smått överraskande eftersom gamla och omålade lador, gårdesgårdar och stängselstolpar är mycket ovanligt i södra Sverige. Tack alla ni som bidrog med tips om lämpliga inventeringsobjekt!

Under 2013 genomförde Länsstyrelsen en inventering av hotade lavar som endast sitter på gamla omålade byggnader, gårdesgårdar, stängselstolpar och liknande. Inventeringen är ett led i arbetet med nationella åtgärdsprogram för hotade arter. Det finns ett åtgärdsprogram för just den här typen av lavar, med fyra arter i fokus; sydlig ladlav, grå ladlav, ladparasitspik och vedorangelav. I Södermanlands län fanns det fynd från förra sekelskiftet av sydlig ladlav och ladparasitspik. Sedan dess finns inga rapporterade fynd.

Vi gjorde ett upprop i Aktiv Landsbygd inför inventeringen för att få tips på möjliga objekt och vi vill nu tacka för alla bidrag! Till slut hade vi 42 potentiella objekt. För att objekten skulle vara lämpliga skulle de vara omålade och gamla, minst 70 år, men gärna äldre. Sydlig ladlav hittades på fem byggnader; ett före detta höns hus och ett båthus i skärgården, ett gavelsvalehus vid Örsta, sydost om Eskilstuna, en gammal linlada vid Julita och en lada i Västermo. Två av objekten behöver restaureras akut för att inte helt falla ihop. Tack vare att sydlig ladlav ingår i ett åtgärdsprogram för hotade lavar kommer vi kunna bidra till finansieringen av restaureringen av dessa objekt.

Hela rapporten hittar du på lansstyrelsen.se/sodermanland
Publikationer - sök på "lavar"

Vi samordnade inventeringen med Länsstyrelserna i Uppsala, Västmanland och Stockholm. Inga fynd gjordes i Västmanland eller Stockholms län, men i Uppsala hittades sydlig ladlav och ladparasitspik på två objekt vardera. Att fynden är så spridda både i Uppsala- och Södermanlands län, tyder på att dessa är en rest från en tidigare betydligt mer utbredd förekomst i regionen. I takt med att gamla omålade byggnader och gårdesgårdar har försvunnit har även lavarna försvunnit.

Det viktiga för bevarande av lavarna är att gamla byggnader får stå kvar och inte rasar ihop samt att de inte målas eller behandlas med järnvitriol eller med

något annat. Om du vill göra en insats för att bevara mångfalden i odlingslandskapet gällande lavar kan du låta gammalt, obehandlat virke få stå på något lämpligt, soligt ställe istället för att till exempel bränna upp det. Du kan också göra en långsiktig insats genom att använda obehandlat ekvirke för stängselstolpar som får stå kvar, förhoppningsvis i årtionden. Utmaningen både för dig som fastighetsägare och för oss som Länsstyrelse är att bevara gamla byggnader för framtiden både på grund av deras kulturhistoriska värde och för de livsmiljöer de erbjuder hotade arter.

Ursula Zinko
ursula.zinko@lansstyrelsen.se

FOTO / RALF LUNDMARK

Vill du veta mer om natur- och kulturvärden på din gård?

Det finns mycket information att hitta på internet för den som vill veta mer om natur- och kulturvärden på sin gård eller i hembygden.

Kultur och historia

På Riksantikvarieämbetets webbplats finns Fornsök, en karttjänst där det är möjligt att söka i fornlämningsregistret och se registrerade fornlämnningar på kartan och läsa vad som är registrerat om dem. På lantmäteriet kan du via Kartor och geografisk information hitta Historiska kartor och se kartor över din by från 1628-1927. För att kunna göra det behöver du installera ett program till datorn. Programmet finns på Riksantikvarieämbetets webbplats.

På webbsidan Flygfotohistoria finns ett bildarkiv med flygfoton från 1950-talet. Här finns bilder över många av Sveriges gårdar, kyrkor, torp och småindustrier. Det kan vara lite klurigt att hitta eftersom många bilder inte är exakt lokaliserade. Det kan vara spännande att titta ändå och se hur landskapet förändrat sig.

Karttjänster (webbGIS)

Mycket av informationen som hanteras av Länsstyrelsen kan kopplas till en geografisk position. Det finns ett system för att hantera information som är kopp-

lat till ett visst läge, Geografiska Informationssystem (GIS). Länsstyrelsen har ett webbGIS för att visa geografisk information. I webbGIS finns olika kartskikt som länsstyrelsen tagit fram, men även information från andra myndigheter. Här finns till exempel information om skyddad natur, riksintressen och fornlämnningar. Kartan kan användas av både allmänhet och professionella. Du hittar tjänsten på vår webbplats, sök på webbGIS.

TUVA

Jordbruksverkets databas TUVA innehåller resultatet av många års inventering av ängs- och betesmarker. Du kan se var markerna finns och vilka speciella naturvärden och kulturlämnningar som finns där.

Skogens pärlor

Skogsstyrelsen har samlat information om värdefulla miljöer under rubriken Skogens pärlor på sin webbplats. Här finns information om nyckelbiotoper, kulturlämnningar och naturreservat kopplat till en karta.

Tips på webbtjänster

Fornsök - www.raa.se
 Historiska kartor - www.lantmateriet.se
 Flygfotohistoria - www.flygfotohistoria.se
 WebbGIS - www.lansstyrelsen.se
 Skogens pärlor - www.skogsstyrelsen.se
 TUVU - www.jordbruksverket.se

Tips på bra skrifter

Jordbruksverket har gett ut broschyrer om natur- och kulturvärden. Broschyerna är på ca 30 sidor med informativa fotografier och teckningar på alla sidor. Några exempel är:

Skogbetesmarker • Fåglar i odlingslandskapet • Svenska husdjursraser • Fäbodskog och fäbodbruk • Insekter i odlingslandskapet • Ladornas land

De går att beställa från jordbruksverket, för en mindre kostnad, eller enstaka exemplar gratis från länsstyrelsen.

Länsstyrelsen har tillsammans med Sörmlands museum gjort en broschyr som heter: *Lantbrukets byggnader – bebyggelse på den sörmländska landsbygden*

Helena Larsson
helena.larsson@lansstyrelsen.se

Kalva lösgående – fördelar för ko och kalv

Det finns flera fördelar för både ko och kalv att låta kon kalva lösgående. Det är naturligt för kon och minskar stress samtidigt som det får igång kalven fortare.

I naturen drar sig kon undan resten av flocken när det börjar närma sig kalvning. Kalven ses generellt som en så kallad gömmare vilket innebär att kalven under de första dygnet ligger och trycker för att bli uppsökt av kon när det är dags att dia. Kon betar oftast i närheten av kalven. Kon stressas om hon inte får utföra sitt naturliga beteende, att kalva i fred, och stress kan försvåra kalvningen samt göra den mer utdragen. Att låta kon kalva ifred och i lugn och ro är det bästa för att få friska kalvar och minskade komplikationer.

Låt kon slicka kalven

Efter att kalven föds slickar kon kalven vilket är extra viktigt för kalven. Kalven slickas torr och slipper onödig värmeförlust. Om kalven inte kan slickas av kon kan man gnida kalven ordentligt med till exempel halm tills den är torr. När kalven slickas av sin mor stimuleras andning, cirkulation, mage och tarmar och kalven kommer igång fortare än om den inte blir slickad. Kalvar som

FOTO / LISE-LOTTE BERGQVIST

slickas av sin mor reser sig upp fortare och både ko och kalv är mer aktiva efter kalvningen om de hålls tillsammans.

Få i sig råmjölk

Kalven kan ha svårt att hitta juvret på kon, speciellt hos dagens mjölkkraser som har stora och lågt hängande juver. Kalven letar efter juvret uppåt och i vinkeln mellan mage och ben. Ser man att kalven diar snabbt efter födseln och att den verkar få i sig ordentligt med råmjölk kan man nöja sig med det.

Om man däremot ser att det inte går så bra eller att kalven inte verkar få i sig så mycket råmjölk kan man ge kalven önskad mängd råmjölk i nappflaska. Nappflaska är det bästa alternativet då det är naturligt för kalven, den får sitt sugbehov tillfredsställt och mjölken kommer ner i löpmagen. Vid sondmatning kommer mjölken ner i våmmen

vilket ger en försening av upptaget av antikroppar samtidigt som det finns en risk att man skadar kalvens slemhinnor eller att den andas in mjölk i lungorna.

Var kalven föds påverkar upptaget av antikroppar

Kalvningsplatsen påverkar också kalvens upptag av antikroppar som den får i sig via råmjölken. Man kan säga att desto naturligare kalven föds, desto bättre är kalvens upptag av antikroppar. Föds kalven utomhus har den mer antikroppar i blodet jämfört med om den föds inomhus. Kalvar födda i bås har mindre antikroppar i blodet jämfört med kalvar födda i kalvningsbox, även årstiden spelar in där kalvar födda sommardag har mer antikroppar i blodet.

Kim Björk

Råmjölk – kalvens viktigaste måltid

Under dräktigheten överförs inga antikroppar från ko till kalv och detta gör att kalven är mycket känslig för infektioner när den föds.

Passiv immunisering

Kalven saknar immunförsvaret när den föds och antikroppar överförs från ko till kalv via råmjölken, genom så kallad passiv immunisering. Det är mycket viktigt att kalven får i sig råmjölk så fort som möjligt efter födseln, helst inom ett par timmar. Antikropparna tas upp via kalvens tarm och denna förmåga minskar snabbt för att efter ett dygn

försvinna. För att kalven ska få ett gott skydd behöver den få i sig minst 100g immunoglobuliner, antikroppar. Med en kolostrometer kan man mäta koncentrationen antikroppar i råmjölken, där bra kvalitet räknas som mer än 50mg/ml. Med denna kvalitet skulle minst två liter vara tillräckligt för kalven.

Råmjölkens kvalitet

Kvaliteten på råmjölk varierar. Låglakterande kor har bättre kvalitet än höglakterande kor och kor i 3:e laktationen eller mer har bättre kvalitet än de i 1:a eller 2:a laktationen. Om kon haft mjölkkläckage under de sista dagarna innan kalvning är kvaliteten också sämre.

Halten antikroppar i råmjölken minskar snabbt efter kalvningen och därför bör man endast ge kalvar råmjölk från första urmjölkingen. Då kvaliteten varierar är det bra att frysa in råmjölk från kor med bra kvalitet som man sedan värmer upp och ger till kalvar där moderns mjölk inte håller måttet. Här är det viktigt att råmjölken inte blir för varm när man tinar och värmer upp den, går temperaturen över 40-50°C förstörs antikropparna. Närvaron av kon och kalvens sugande gör kalvens upptag av antikroppar effektivare.

Kim Björk

FOTO / AGNETA WIKBLOM

Håll hästen frisk!

Hälsa och friskvård är aktuella ämnen och det gäller både för oss människor och för våra husdjur.

Friskvård för hästar handlar i stor utsträckning om att hästens ägare och skötare ska ha tillräckliga kunskaper. Det är ett område under ständig utveckling och där det forskas alltmer. Södermanland är ett län där det finns många hästar, hästföretagare och hästanknutna verksamheter. Därför satsar Länsstyrelsen på seminarieriet "Håll hästen frisk" med aktuella frågor om friskvård för hästar.

Länsstyrelsen bjuder in hästföretagare, hästägare och andra intresserade till en seminarieriet med aktuella frågor med anknytning till forskning. Seminarierna vänder sig både till nyblivna hästägare och till de som har intresse av att fylla på sina kunskaper.

Att ta hand om en häst är ett stort ansvar och som hästägare måste du ha kunskap inom en rad olika områden för att kunna ta hand om din häst på bästa sätt. Förhoppningen är att många nu tar chansen att få mer kunskap och låta sig inspireras av de kunniga föredragshållarna.

Håll Hästen Frisk - Kurser som Länsstyrelsen erbjuder våren 2015

Jakten på det perfekta underlaget

Sundbyholms travbana ägde rum den 3 mars

Craven på hästarnas prestationer ökar, ryttarna tränar alltmer och underlaget du rider på blir allt viktigare. Hur anlägger du en ridbana för träning, tävling eller för privat bruk? Lars Roepstorff, professor vid SLU, presenterar resultatet av Svenska Ridsportförbundets och SLUs arbete med en guide om ridunderlag.

Vad behöver hästen? – om utfodring och grovfoder

Vingåkers Ryttaförening den 9 april

Antalet foderprodukter och fodertillskott som finns på marknaden för hästarnas prestation och välbefinnande har ökat lavinartat de senaste åren. Men vilket foder behöver egentligen hästen? Cecilia Müller, universitetslektor i fodervetenskap vid SLU föreläser.

Hållbarhet och prestation

Sparreholms Slotts Hästcenter den 28 april

Hur ger vi hästen möjlighet att prestera det vi önskar och samtidigt utvecklas hållbart för att kunna arbeta, träna och tävla under många år? Inspiratörer är Anna Jansson, professor vid SLU, och Anders Eriksson, hästföretagare och utbildare.

Anmälan till seminarierna via kalendern på Länsstyrelsens webbplats www.lansstyrelsen.se/sodermanland

Agneta Wikblom
agneta.wikblom@lansstyrelsen.se

Malin Nilsson
malin.nilsson@lansstyrelsen.se

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

Kurser 2015

KURSER OCH AKTIVITETER

Lär dig bygga en gärdesgård

Två kurstillfällen med Kjell Gustafsson från Ängagärdet Natur och Kultur där vi lär oss att bygga en traditionell gärdesgård med vidjor.

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. Europa investerar i landsbygdsområden

Lördag 28 mars kl. 9-15:30 Bärbo Åkra, Nyköping
Söndag 29 mars kl. 9-15:30 Tuna Hembygdsgård, Nyköping

Anmälan är bindande och görs via kalendern på www.lansstyrelsen.se/sodermanland

Kursen finansieras med medel ur Landsbygdsprogrammet

Frågor besvaras av Helena Larsson 010-223 42 65, helena.larsson@lansstyrelsen.se eller Kjell Gustafsson 070-586 11 65.

FOTO / MONICA GUSTAFSSON

KURSER OCH AKTIVITETER

Välkommen på fältvandring i landskapet kring Näs by och Näsberget utanför Björnlunda

Kulturgeograf Pär Connelid kommer att visa olika forn-lämningstyper och berätta om deras historia. Vi kommer att titta på gravfält och olika lämningar från fossilt åkerbruk. Vid Näs kommer vi att titta på den gamla bytomten och jämföra med äldre kartor. Fältvandringen planeras till slutet av maj eller början av juni.

Fältvandringen kommer att annonseras i dagstidningarna.

Hör gärna av dig till Malin Almquist om du har några frågor
tel nr 010-223 43 66
eller via mail malin.almquist@lansstyrelsen.se

Välkommen!

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. Europa investerar i landsbygdsområden

KURSER OCH AKTIVITETER

Avlivningskurs, inriktning får med Kalle Hammarberg

13 maj kl. 10-15
Båltsnäs Gård Katrineholm, medtag egen bultpistol.

Anmälan och frågor: Malin Nilsson
malin.nilsson@lansstyrelsen.se

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. Europa investerar i landsbygdsområden

Växelnumret är 010-223 40 00
För att nå resp person slå 010 + anknytning

Här når du oss!

Våra e-postadresser: fornamn.efternamn@lansstyrelsen.se
(undantag från principen kan förekomma eftersom den är gemensam för hela landet)

TELEFONLISTA

Lantbruksdirektör, chef Landsbygdsenheten

Ulrika Lundberg 223 42 62

Fiske

Jimmy Blom 223 42 48

Jakt och viltförvaltning

Per Folkesson (rovdjur) 223 42 88

Helena Söderlund 223 42 75

Johan Varenius 223 42 85

Funktionschef EU-stödsgruppen

Petter Steen 223 42 74

Ärendetelefon EU-stödsgruppen 0771-67 00 00
(en väg in)

Betesmarker och slätterängar

Susanna Alanko 223 42 75

Helena Larsson (rådgivning, restaurering) 223 42 75

Ekologisk produktion

Mirjam Nestor 223 42 75

Gårdsstöd

Kristina Gullbrandsson 223 42 75

Mirjam Nestor 223 42 75

Kompensationsbidrag

Robin Davies 223 42 75

Kontrollansvar

Malin Almquist 223 42 75

Christina Erdtman Johansson 223 42 75

SAM Internet 0771-67 00 00
(en väg in)

Skydds zoner

Robin Davies 223 42 75

Stöd till kvalitetscertifiering

Mirjam Nestor 223 42 75

Vallodling

Robin Davies 223 42 75

Behörighetskurser

Jenny Johansson 223 42 56

Åsa Kuhlau 223 42 58

Funktionschef Landsbygdsutveckling

Maria Widemo 223 42 84

Företagsstöd

Christina Petersson 223 42 67

Monika Pettersson 223 42 69

Ulrika Roos 223 42 70

Förprovning och byggnadsfrågor

Kristina Thunström 223 42 76

Greppa Näringen

Jenny Johansson 223 42 56

Jon Wessling 223 42 77

Husdjursrådgivning

Malin Nilsson 223 43 64

Kristina Thunström 223 42 76

Leader

Tove Lund 223 42 61

Synemän och Fastigheter

Jon Wessling 223 42 77

Våtmarker

Jan Hägg 223 42 54

Jenny Johansson 223 42 56

Regionalt serviceprogram och Kommersiell service

Marianne Skantz 223 42 73

Jan Petersson 223 42 68

Bredband

Jan Petersson 223 42 68

Funktionschef Veterinära funktionen

Ann Jaconelli 223 42 55

Djurhälsa och livsmedel

Ann Jaconelli, Länsveterinär 223 42 55

Kristian Königsson, Länsveterinär 223 42 59

Britt-Liz Olsson 223 42 66

Djurskydd jourtelefon 223 41 50

Fredrik Bergh 223 41 50

Jennie Eklund 223 41 50

Kristina Holmström 223 41 50

Ulrike Segerström 223 41 50

Monica Ängelhult 223 41 50

Josefin Linusson 223 41 50

LOVA

Lars Juhlin 223 43 01

Åsa Kuhlau 223 42 58

Tillståndsprövning enligt miljöbalken

Ulrika Schröder 223 43 12

Naturen skyndar sig aldrig, ändå blir allting utfört

B

FOTO JONAS HAMMAR

En smak av Sörmland!

Mustig köttgryta som värmer gott under de där dagarna när våren aldrig riktigt vill komma till skott. Grytan kan med fördel förberedas en dag innan servering. Då utvecklas smakerna ännu mer!

Gör så här:

1. Tärna köttet och baconet grovt.
2. Skala och tärna grönsakerna, fräs grönsakerna i en rejäl gryta tills de börjar få lite färg, lägg i tomatpurén, baconet och köttet.
3. Häll på buljong, vin och vatten
4. Lägg i timjan, lagerblad och hälften av persiljan, låt koka ca 1,5-2 timmar, späd med lite extra vatten om det behövs.
5. Smaka av med salt och peppar och strö över den sista hackade persiljan vid servering

Servera med kokt potatis och inlagd gurka

Jonas Hammar

Husföreståndare Länsstyrelsen i Södermanlands län

6 personer:

600g	Högre av nöt (vilt går också bra)
1pkt	bacon
2 st	morötter
1 st	palsternacka
2 st	gula lökar
1 st	vitlöksklyfta
2 msk	tomatpuré
1 st	buljongtärning
2 dl	rödvin
5dl	vatten
1 msk	timjan
1 st	lagerblad
1 näve	hackad persilja
2 msk	smör
	Salt och peppar

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Länsstyrelsen i Södermanlands län

Stora Torget 13, 611 86 Nyköping Tel 010-223 40 00 Fax 0155-26 71 25
E-post sodermanland@lansstyrelsen.se www.lansstyrelsen.se/sodermanland